



ბატონიშვილის ბიბლიოთეკა

ციტირებისთვის:

ბარაქი ა., ჰერმენევტიკა და კონსტიტუციის ინტერპრეტაცია, პ. ჯავახიშვილის თარგმანი,
ჟურნ. „სამართლის მეთოდები“, N1, 2017

ელექტრონული იურიდიული ბიბლიოთეკა www.princelibrary.ge

შექმნილია USAID/PROLoG-ის ფინანსური ხელშეწყობით



სულხან-საბა ორბელიანის
ფონდისთვის



USAID
ამერიკელი ხალხისგან

EAST • WEST
MANAGEMENT
INSTITUTE

კანონის უზენაესობის მხარდაჭერა
საქართველოში (PROLoG)

პერმანენტობა და კონსტიტუციის ინტერპრეტაცია*

აარონ ბარაკი

პაატა ჯავახიშვილის** თარგმანი

I. პრობლემა

მე მოსამართლე ვარ. კონსტიტუცია ჩემთვის სამოქმედო დოკუმენტია. მე საქმეზე გადაწყვეტილებას მისი ტექსტის შინაარსის გათვალისწინებით ვიღებ. კონსტიტუციის, ისევე როგორც ნებისმიერი სხვა დოკუმენტის, ტექსტიდან შინაარსის გამოტანა ინტერპრეტაციის პროცესია და კითხვა, რომელიც მიჩნდება, შემდეგში მდგომარეობს: როგორ განმარტავთ კონსტიტუციას? პასუხი მცდარია, თუ ვიტყვით — „სიტყვებს აქვთ მნიშვნელობა, გააკეთე, რაც გინდა პოლიტიკური მიზანშეწონილობის გათვალისწინებით“. სიტყვებს სწორედ რომ მნიშვნელობა აქვს. სიგარეტი არ არის სპილო. მე მოსამართლე ვარ და არა პოლიტიკოსი. მე არ მაქვს პოლიტიკური დღის წესრიგი. მე არ ვარ ამომრჩეველთა წარმომადგენელი. ეს ჩემი როლი არაა და არც სურვილი მაქვს, სახელმწიფოს თავს მოვახვიო ჩემი სუბიექტური ნება. მე მომეთხოვება ვიმოქმედო გააზრებულად, ობიექტურად, თანმიმდევრულად. არასწორად მიმაჩნია რჩევა — „იფიქრე და იმოქმედე წინდახედულად, პრაგმატულად, გონივრულად“. რას ნიშნავს „წინდახედულად“? როდის ვმოქმედებ „პრაგმატულად“?

ასევე, მართებული არ იქნება, თუ ვიტყვი: „ნაიკითხე ტექსტი და გამოიყენე ის“. ტექსტის სწორად წაკითხვისა და გამოყენებისთვის საჭიროა შუალედური საფეხურის გავლა: გაგება. კონსტიტუციის, ისევე როგორც ნებისმიერი სხვა დოკუმენტის, სიტყვებს, შეიძლება რამდენიმე მნიშვნელობა ჰქონდეთ. რომელი მნიშვნელობა უნდა ავირჩიო? სიტყვები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს განუსაზღვრე-

* თარგმანი შესრულებულია შემდეგი გამოცემიდან: Aharon Barak, *Hermeneutics and Constitutional Interpretation*, *Cardozo Law Review*, Vol.14, 1993.

** სამართლის მაგისტრი, დოქტორანტი (თსუ), საქართველოს პარლამენტის საპროცედურო საკითხთა და წესების კომიტეტის აპარატის წამყვანი სპეციალისტი.

ბარაქი, ჰერმენევტიკა და კონსტიტუციის ინტერპრეტაცია

ლობისა და აბსტრაქციის სხვადასხვა ხარისხით. რომელი ხარისხი უნდა ავირჩიო?

შეიძლება ითქვას, „აირჩიე განუსაზღვრელობისა და აბსტრაქციის ის ხარისხი, რომელიც კონსტიტუციის დამფუძნებელი მამების ჩანაფიქრებს შეესაბამება“. მაგრამ რატომ უნდა გავაკეთო ასე? განა ინტერპრეტაციის მიზანი მათი ჩანაფიქრის განხორციელებაა? განა ინტერპრეტაციის მიზანი კონსტიტუციის მიზნების განხორციელებისთვის ხელშეწყობა არაა?

იმისათვის, რომ ვიცოდე, თუ როგორ წავიკითხო კონსტიტუცია, უკეთესად უნდა მესმოდეს ინტერპრეტაციის მნიშვნელობა. რა არის „ინტერპრეტაცია“ და როგორ ხორციელდება ის. მალევე ვხვდები, რომ სხვა ტექსტების კითხვისასაც იმავე პრობლემების წინაშე ვდგები. როგორ იკითხება ხელშეკრულება, კანონი, ანდერძი? იმავე მეთოდით ვკითხულობ კონსტიტუციას, როგორც ანდერძს? განა ყოველთვის არ უნდა გვესმოდეს, რომ „ეს კონსტიტუციაა, რომელსაც განვმარტავთ“? ყველა აღნიშნული დოკუმენტი უნდა განიმარტოს, მაგრამ არსებობს კი მათი წაკითხვის ერთგვაროვანი თეორია?

ალბათ, შემოთავაზება, რომ მე წავიკითხო კონსტიტუცია ისე, როგორც ეს დამფუძნებელმა მამებმა ჩაიფიქრეს, პასუხსაც მოიცავს. განა ანდერძის შემთხვევაში იგივე არაა? – ალბათ, ანდერძი უნდა განიმარტოს ისე, რომ განსვენებულის ნება განხორციელდეს. მაგრამ მე ისიც მაგონდება, რომ ხელშეკრულება უნდა განიმარტოს „ობიექტურად“ და იმ დებულებაზე დაყრდნობით, რომ ერთი მხარის განზრახვას მნიშვნელობა არა აქვს, თუ ის მეორე მხარის მიერ გაზიარებული არ იქნება. ასეთ დროს გათვალისწინებული უნდა იქნეს ნდობის საკითხიც. და განა, კონსტიტუციის ან კანონის ინტერპრეტაციის დროს არ უნდა იქნეს გათვალისწინებული ნდობა?

ახლა ჩემთვის ცხადი ხდება: მე მჭირდება ინტერპრეტაციის შესახებ თეორია. არა მეტათეორია — თეორია თეორიების შესახებ — არამედ ზოგადად, სამართლებრივი ტექსტის და კონკრეტულად, კონსტიტუციის ტექსტის წაკითხვისთვის გამოსადეგი თეორია.

მოსამართლეები, მეცნიერები, იურისტები და საზოგადოება ყოველდღიურად განმარტავენ სამართლებრივ ტექსტებს. მათი დიდი ნაწილი უმრავლეს შემთხვევაში ერთსა და იმავე შედეგს აღწევს. კანონი არსებობს სასამართლოების ფარგლებს გარეთაც. ყველა საქმე სირთულით არ გამოირჩევა. არსებობს მარტივი საქმეებიც.

ყველა საქმე უზენაეს სასამართლომდე ვერ აღწევს. უნდა არსებობდეს სამართლებრივ სისტემაში მიღებული იურიდიული ტექსტის ინტერპრეტაციის საერთო მეთოდი.

II. ტექსტი

მე ვინცებ ტექსტით — განურჩევლად იმისა, ეს ანდერძი, კანონი თუ კონსტიტუციაა. ინტერპრეტაცია მოითხოვს, რომ ტექსტს მნიშვნელობა მივცე. სასამართლო გადაწყვეტილების მიღებისას, მნიშვნელობა, რომელიც ტექსტს უნდა მივანიჭო, „სამართლებრივი“ მნიშვნელობაა, რომელიც ნორმატიულ მნიშვნელობას გულისხმობს. ინტერპრეტაციისას ჩემი პირველი, ზოგადი წესი ისაა, რომ არ უნდა მივანიჭო ტექსტს ისეთი სამართლებრივი მნიშვნელობა, რომელიც არ იქნება მისი სიტყვასიტყვითი მნიშვნელობის შესაბამისი. სიტყვასიტყვითი მნიშვნელობა, უფრო სწორად, სიტყვასიტყვითი მნიშვნელობების ფარგლები, ასახავს ზღვარს არსებული ტექსტის ინტერპრეტაციასა და ახლის შექმნას შორის. ჩვენ ერთმანეთისგან უნდა განვასხვავოთ ტექსტი და მისი მნიშვნელობა. როგორც ინტერპრეტატორებს, შეგვიძლია შევცვალოთ ტექსტის მნიშვნელობის ჩვენი გაგება, მაგრამ ვერ შევცვლით თავად ტექსტს. სამართლებრივი ინტერპრეტაცია არჩევანის გაკეთების პროცესია იმ მნიშვნელობაზე, რომელიც ტექსტის სიტყვასიტყვითი მნიშვნელობით შემოიფარგლება.

ინტერპრეტაციის ნორმატიული ძალა თავად ტექსტის ნორმატიული ძალიდან გამომდინარეობს. სასამართლოს ინტერპრეტაცია ტექსტის ნორმატიულ მნიშვნელობაზე არც მაღლაა და არც დაბლა. ეს არჩევანია ტექსტის სხვადასხვა სიტყვასიტყვით მნიშვნელობას შორის. საკონსტიტუციო სასამართლოს ინტერპრეტაცია არაა მიწის უზენაესი კანონი. სასამართლოს მიერ კონსტიტუციის ინტერპრეტაცია იურიდიულად სავალდებულო არჩევანია კონსტიტუციის, როგორც სახელმწიფოს უზენაესი კანონის, მნიშვნელობაზე.

III. არჩევანი

თუკი სამართლებრივი ინტერპრეტაცია არჩევანია ტექსტის სავარაუდო სიტყვასიტყვით მნიშვნელობებს შორის, როგორ უნდა გაკეთდეს ეს არჩევანი? არსებობს კი არჩევანი, რომელიც „ჭეშმა-

ბარაქი, ჰერმენევტიკა და კონსტიტუციის ინტერპრეტაცია

რიტია ტექსტის მნიშვნელობის მიხედვით“?, არსებობს კი მართებული ან მცდარი არჩევანი? ჩემი პასუხი მარტივია: არ არსებობს „ჭეშმარიტი“ ინტერპრეტაცია. არ არსებობს „ჭეშმარიტი“ მნიშვნელობა. არსებობს მხოლოდ „სათანადო“ ინტერპრეტაცია. იურიდიულად სავალდებულო მნიშვნელობებს შორის არჩევანის გაკეთების მრავალი მეთოდი და თეორია არსებობს, და არჩევანი სწორედ ამ თეორიების შესაბამისად უნდა გაკეთდეს. მაგრამ არცერთ თეორიას აქვს პრეტენზია ჭეშმარიტებაზე.

ტექსტის სიტყვასიტყვითი მნიშვნელობიდან სამართლებრივის გამოყოფის მრავალ მეთოდს შორის არჩევანი თავისთავად ინტერპრეტაციის არჩევანი არაა; იგი ინტერპრეტაციის წესების შესაბამისად არ ხორციელდება. თუკი ჰერმენევტიკის შესახებ სწავლება რაიმეს გვასწავლის, უპირველეს ყოვლისა, იმას, რომ ჰერმენევტიკას არ შეუძლია მიგვითითოს, თუ რომელი ჰერმენევტიკული მიდგომა უნდა გამოვიყენოთ. არჩევანი სხვადასხვა მეთოდსა და თეორიას შორის პოლიტიკური არჩევანია. ინტერპრეტაციის ყოველი თეორია არაინტერპრეტირებადი განხილვების ლოგიკური შედეგია. არჩევანის გაკეთება არაა მოსამართლის ან მეცნიერის პირადი სავარჯიშო; ეს მოსამართლეებისა და მეცნიერების თაობების მიერ მთელი ისტორიის მანძილზე გაკეთებული არჩევანია. ეს არჩევანი სამართლებრივი სისტემის ბუნებას განსაზღვრავს.

არსებობს სხვადასხვა სამართლებრივი სისტემა, რომელთა შორის არ არსებობს შეთანხმება იმაზე, თუ როგორ უნდა გაკეთდეს არჩევანი. ამერიკული სამართლებრივი სისტემა ამის ერთი მაგალითია. შეუთანხმებლობა გამოწვეულია სასამართლო კონტროლის განხორციელებასთან დაკავშირებული პრობლემებით. ისრაელის სამართლებრივი სისტემა აღნიშნულის მეორე მაგალითია. შეთანხმების მიუღწევლობის მიზეზი ძირითადად შეიძლება ბრიტანული მმართველობის დამოუკიდებელში გადაზრდას უკავშირდებოდეს. მაშინ შემიძლია მე შემოგთავაზოთ ინტერპრეტაციის თეორიებს შორის მართებული არჩევანი დაყოფილი სამართლებრივი სისტემის პირობებში?

ა) მიზნობრივი ინტერპრეტაცია

ჩემი ამოსავალი წერტილი კანონის მიზანია. ჩემთვის ყველა კანონს აქვს მიზანი. ეს მიზნები მოიცავენ, მათ შორის, ეთიკურ, სო-

ციალურ და ეკონომიკურ ამოცანებს, რასაც კანონი, როგორც სოციალური ინსტიტუტი, უნდა ასრულებდეს. თუ კანონს აქვს მიზანი და თუ რომელიმე კონკრეტულ სამართლებრივ ნორმას აქვს მიზანი, მაშინ ინტერპრეტაცია კანონის მიზნის განხორციელების ინსტრუმენტი უნდა იყოს. სამართლებრივი ტექსტის ინტერპრეტაციის ჩემეული თეორიის შესაბამისად, მრავალი შესაძლო ზედმინევენიითი მნიშვნელობიდან არჩევანი უნდა გაკეთდეს პრაქტიკულ მნიშვნელობაზე, რომელიც, სხვასთან შედარებით, უფრო მეტად ასახავს ნორმის ტექსტში ჩადებულ მიზანს. სურვილისამებრ, მას შეიძლება „მიზნობრივი ინტერპრეტაცია“ ვუნოდოთ. ამიტომ როგორც ანდერძის ან ხელშეკრულების ინტერპრეტაციის მიზანია მისი მიზნის მიღწევის ხელშეწყობა, ასევე, კანონისა და კონსტიტუციის ინტერპრეტაციის მიზანს მათი მიზნების განხორციელების ხელშეწყობა წარმოადგენს. ეს თეორია ხელს უწყობს წარმომადგენლობითი მმართველობის, ძალაუფლების გამიჯვნის, კანონის უზენაესობის დემოკრატიული იდეების განხორციელებას. რამდენადაც ის ხელს უწყობს საზოგადოების ძირითადი ღირებულებების განხორციელებას, ისე ეხმარება ადამიანის უფლებებსა და სხვა ღირებულებების დაცვას, რომელთა შესრულება კანონის ფუნქციაა.

ამრიგად, მოცემული ტექსტის ინტერპრეტაციის ობიექტი არჩევანის გაკეთებაა, ტექსტის სიტყვასიტყვით მნიშვნელობებს შორის, და არა ტექსტის ავტორის განზრახვის შესაბამისად. ნორმის მიზანს ფსიქოლოგიური გაგება არ გააჩნია. მას ნორმატიული გაგება აქვს. ეს არაა რაღაც, რაც შეიძლება „იპოვო“ ან „აღმოაჩინო“ ტექსტში. ეს არის სამართლებრივი კონცეფცია, განყენებულობა, კონსტრუქცია, რომელიც ტექსტის გარეთ იქმნება. ამ აბსტრაქციის შექმნის პროცესში ინტერპრეტატორი სრულიად თავისუფალი არაა, მაგრამ ის არც სრულიად შეზღუდულია. მაშ როგორ ყალიბდება მიზანი?

b) მიზნის ჩამოყალიბება

სხვადასხვა წყაროს შორის, საიდანაც უნდა იქნეს გაგებული სამართლებრივი ნორმის მიზანი, პირველი და ყველაზე მნიშვნელოვანი ტექსტის ავტორის განზრახვა, მისი ჩანაფიქრია. აღნიშნული ჩანაფიქრი მიზნის გაგებისათვის საჭირო ინსტრუმენტია. ჩვენ მას შეიძლება „სუბიექტური მიზანი“ ვუნოდოთ. მართებულია გან-

ზრახვა, რომელიც უკავშირდება ნორმის მიზანს — ეს ნორმის მთავარი მიზანია. როგორც წესი, აბსტრაქციის სხვადასხვა დონეზე რამდენიმე მიზანი არსებობს. მართებული განზრახვა მიზნად არ ისახავს იმის გაგებას, თუ როგორ გადაწყვეტდა ინტერპრეტაციის საჭიროების წინაშე მდგარი ტექსტის ავტორი ამ პრობლემას. ჩვენ არ ვსვამთ წინააღმდეგობრივ ფაქტობრივ შეკითხვებს. მართებული განზრახვა მიმართულია ავტორის ჩანაფიქრზე თუ რა დასახა მან ნორმის ზოგად და აბსტრაქტულ მიზნად. სამართლის ნორმის მიზანი მხოლოდ „სუბიექტური მიზანი“ არაა. სამართლის ნორმას, ასევე, „ობიექტური მიზნებიც“ აქვს. სწორედ ამ ობიექტური მიზნების მიღწევას ესწრაფის სამართლებრივი საზოგადოება თავისი ნორმებით და ისინი სამართლებრივი სისტემის ღრმა და ძირეული შეხედულებებია. ისინი მოიცავს ღირებულებებსა და პოლიტიკას, რომლებიც საზოგადოების იდენტობას აყალიბებს. მათი საწყისი წარსულშია. ისინი მოსამართლეების თაობებისა და პრეცედენტების საფუძველზე შემუშავდა. ისინი ისტორიისა და ტრადიციების შედეგია. ისინი ასახავენ სამართლებრივი სისტემის გაგებას მისი იდენტობისა და მრავალფეროვნების თაობაზე.

როგორც წესი, სუბიექტური და ობიექტური მიზნები ერთმანეთს შეესაბამება. ჩვეულებრივ, ტექსტის შემქმნელის სუბიექტური მიზანი ხელს უწყობს საზოგადოების ობიექტური მიზნების განხორციელებას. მაგრამ ეს ორი სახის მიზანი უნდა გაიმიჯნოს. ტექსტის შემქმნელს შეიძლება წარმოდგენა არ ჰქონდეს რაიმე ობიექტური მიზნის შესახებ. უფრო მეტიც, მას შეიძლება სუბიექტური მიზანი ჰქონდეს, რომელიც ობიექტურ მიზანთან წინააღმდეგობაში მოდის. მაშ რა ურთიერთმიმართება არსებობს ამ მიზნებს შორის?

ამ კითხვაზე „ჭეშმარიტი“ პასუხი არ არსებობს. ეს პოლიტიკური გადაწყვეტილებაა, სამართლის სისტემის მიერ მიღებული ან უარყოფილი. მაგალითად, შეიძლება ითქვას, რომ ანდერძის შემთხვევაში სუბიექტური მიზანი ყოველთვის დომინირებს, თუ იგი უკანონო არაა. ობიექტური მიზანი მას მხოლოდ ავსებს. თქვენ შეიძლება, ასევე, ამტკიცოთ, რომ ხელშეკრულებებში მხარეთა საერთო სუბიექტური მიზანი დომინანტურია, მაშინ, როდესაც ობიექტური მიზანი გამოიყენება იმ მესამე პირების მიერ, რომელთაც სუბიექტური მიზნის შესახებ ცოდნა არ გააჩნიათ. გარდა ამისა, სუბიექტური მიზნის შესახებ ინფორმაციის არქონამ შეიძლება ობიექტური მიზნისკენ მიმართოს პირი.

როდესაც კანონზეა საუბარი, მეჩვენება, რომ სუბიექტურ მიზანს, რომელიც კანონის ზუსტ სიტყვებშია განმტკიცებული, ობიექტურ მიზანთან მიმართებით უპირატესობა უნდა მიენიჭოს. ეს ისევე შეესაბამება კანონმდებლებისა და მოსამართლეების ფუნქციების შესახებ ჩვენს წარმოდგენას, როგორც ძალაუფლების გამიჯვნასთან დაკავშირებული ჩვენი შეხედულებები. თუ კანონმდებელს არ მოსწონს შედეგი, კანონი შეიძლება შეიცვალოს. თუმცა, ობიექტური მიზანი გადამწყვეტ როლს ასრულებს. იგი ურთიერთსაწინააღმდეგო სუბიექტურ მიზნებს შორის არჩევანის გაკეთების კრიტერიუმია. ის ქმნის მიზნის შესახებ ძლიერ პრეზუმფციას, და ეს პრეზუმფცია სუბიექტური მიზნის შესახებ მხოლოდ სარწმუნო და დამაჯერებელ მტკიცებულებას შეუძლია დაძლიოს. გარდა ამისა, თუ სამართლებრივ საზოგადოებაში არსებობს ფუნდამენტური ცვლილებები, მათ შორის, კანონებიდან მომდინარე ცვლილებები, სუბიექტური მიზანი შეიძლება სრულიად მიუღებელი აღმოჩნდეს. სუბიექტურ და ობიექტურ მიზნებს შორის წინააღმდეგობის შემთხვევაში, როცა ობიექტური მიზანი კონსტიტუციის ტექსტშია გამოხატული, სუბიექტურმა მიზანმა შეიძლება კანონის არაკონსტიტუციურობა განაპირობოს.

კონსტიტუციის ინტერპრეტაციისას ამას სუბიექტურ და ობიექტურ მიზნებს შორის ურთიერთთანამშრომლობის საჭიროებისკენ მივყავარ. მაგრამ სანამ ამ საკითხზე გადავალ, სასარგებლო იქნება ინტერპრეტაციისას მოსამართლის დისკრეციაზე დაკვირვება.

ც) მოსამართლის დისკრეცია

„მოსამართლის დისკრეცია“ მოსამართლის უფლებამოსილებაა, კანონის შესაბამისი რამდენიმე ალტერნატივიდან ერთ-ერთი აირჩიოს. ეს განსაზღვრება, რა თქმა უნდა, გულისხმობს, რომ მოსამართლე არ მოქმედებს მექანიკურად, არამედ აწონის, ასახავს, ამონწებს და შეისწავლის. არადა, აზროვნების ძალაუფლების გაცნობიერებული გამოყენება მოსამართლის დისკრეციას არ განსაზღვრავს. მოსამართლის დისკრეცია, ზოგადად, არც ემოციური და არც ფსიქოლოგიური ხასიათისაა. მას უფრო ნორმატიული განზომილება აქვს, რომელშიც მოსამართლეს რამდენიმე განმარტებას შორის არჩევანის გაკეთების თავისუფლება აქვს.

ბარაქი, ჰერმენევტიკა და კონსტიტუციის ინტერპრეტაცია

ინტერპრეტაციის ნებისმიერი თეორია მოსამართლის დისკრეციის არსებობას უნდა ამტკიცებდეს. შეუძლებელია, არსებობდეს ინტერპრეტაცია დისკრეციის გარეშე. ინტერპრეტაციის თეორიები განსხვავდება დისკრეციის ფარგლებით, მაგრამ არა მათი არსებობის ფაქტით. ინტერპრეტაციის სუბიექტური თეორიები დისკრეციას მოიაზრებენ, როგორც, სულ მცირე, განუსაზღვრელ დონეს სხვადასხვა სუბიექტურ მიზანს შორის. ინტერპრეტაციის ობიექტური თეორიები დისკრეციის ცნებაში მოიაზრებენ ობიექტური მიზნების სხვადასხვა დონეს, როგორც შეკავებისა და განონასწორების ურთიერთსაინააღმდეგო ღირებულებებსა და პრინციპებს. ამდენად, უხეში შეცდომა იქნება ინტერპრეტაციის ნებისმიერი თეორიის დისკრეციის, როგორც ინტერპრეტაციის განუყოფელი ნაწილის, გარეშე, ფორმულირება. ფაქტობრივად, მოსამართლის დისკრეციის შესახებ რეკომენდაციები ინტერპრეტაციის თეორიის ყველაზე მნიშვნელოვან ასპექტებს ქმნიან. ამდენად, სუბიექტური და ობიექტური მიზნებით ინტერპრეტაციას შორის არჩევანი გაერთიანებული უნდა იყოს მოსამართლის დისკრეციის შესახებ უფრო ფართო კონცეფციაში. ასეთი ინტერპრეტაცია განსაკუთრებით აუცილებელია, როცა საქმე კონსტიტუციის ინტერპრეტაციას შეეხება, რამდენადაც სამოსამართლო დისკრეციასთან დაკავშირებული ძირითადი მოსაზრებები ბუნებით საკონსტიტუციოსამართლებრივია. ეს მოსაზრებები სვამს კითხვებს დემოკრატიულ საზოგადოებაში მოსამართლის როლის თაობაზე, რომელიც მჭიდროდ უკავშირდება მოსამართლის, როგორც კონსტიტუციის ტექსტის ინტერპრეტატორის, საკონსტიტუციო როლს.

D. კონსტიტუციის მიზნობრივი ინტერპრეტაცია

რა არის სუბიექტური და ობიექტური მიზნების სათანადო ნაზავი კონსტიტუციის ინტერპრეტაციისას? ეს, რა თქმა უნდა, პოლიტიკური გადაწყვეტილების სფეროს განეკუთვნება, რომელიც სამართლებრივ საზოგადოებაში კონსესუსით უნდა იქნეს მიღებული. ასეთი შეთანხმების არარსებობის შემთხვევაში, რა იქნება არჩევანის გაკეთებისთვის „მართებული“ გზა? კანონის ინტერპრეტაციისას იგივე არჩევანია, რაც კონსტიტუციის ინტერპრეტაციისას?

ამ შეკითხვაზე სრულყოფილი პასუხის გაცემა იმაზე მეტ დროს მოითხოვს, ვიდრე მე დღეს მაქვს, რამდენადაც იგი ბევრ ფუნდა-

მენტურ საკითხს აყენებს. მე შემიძლია მხოლოდ მოკლე პასუხი გაგცეთ: კონსტიტუციის ინტერპრეტაცია განსხვავდება კანონის, ისევე, როგორც სხვა სამართლებრივი ინტერპრეტაციისაგან. განსხვავება კონსტიტუციის ტექსტის განსხვავებულ ხასიათშია.

კონსტიტუციის ტექსტის მიზანი ეროვნული თვითმყოფადობის მყარი საფუძვლის უზრუნველყოფაა. იგი ხალხის ძირითად მისწრაფებებს განასახიერებს. ის გაუძღვება მომავალ თაობებს ძირითადი არჩევანის გაკეთების დროს. იგი უმრავლესობის კონტროლის, ინდივიდთა ღირსებისა და თავისუფლების დაცვის საშუალებაა, ვერც ერთი ეს ამოცანა ვერ შესრულდება, თუ ინტერპრეტაციისათვის სახელმძღვანელო მხოლოდ კონსტიტუციის ტექსტის შემქმნელთა სუბიექტური მიზანი იქნება. კონსტიტუციის მიზნები ვერ მიიღწევა, თუ მისი ხედვა დამფუძნებელი მამების თვალსაზრისით იქნება შეზღუდული. მაშინაც კი, თუ სუბიექტურ მიზანზე ყველაზე ფართო დისკუსიას დავუშვებთ, ეს საკმარისი მაინც არ იქნება. იგი თანამედროვე ეროვნული თვითმყოფადობის მყარ საფუძველს ვერ უზრუნველყოფს. ის თანამედროვე ხალხის ძირითადი მისწრაფებებისათვის უცხო იქნება. იგი არ იქნება თავსებადი თანამედროვე ადამიანის ღირსებასა და თავისუფლებასთან. კონსტიტუცია უფრო ბრძენი უნდა იყოს, ვიდრე მისი შემქმნელები იყვნენ.

აქედან გამომდინარეობს ჩემი მოსაზრება, რომ სხვა სამართლებრივი ინტერპრეტაციისგან განსხვავებით, კონსტიტუციის ინტერპრეტაცია ობიექტური მიზნით უნდა განხორციელდეს. თუმცა ობიექტური მიზნის, როგორც ნორმატიული კონცეფციის, რეალიზაციის დროს წარსულის დავინყება არ შეიძლება. ობიექტური მიზანი ცხოვრებისეული ხედვაა, რომელიც მისი სიტყვასიტყვითი მნიშვნელობის ფარგლებშია განსახიერებული და რომლის წარმოშობაც წარსულთანაა დაკავშირებული. იგი უფრო მაღალი ღირებულების გამოხატულებაა, რომელიც ერთი თაობიდან მეორეს გადაეცემა და ძირითადი ღირებულებების შესრულება წარსული გადანაყვებილებითაა განმტკიცებული. მას ძველი ტრადიციები თანამედროვე გარემოში გადმოაქვს. იგი სახელმწიფოში ინდივიდის როლზე წარსული გამოცდილების თანამედროვე გაგებაა.

რასაკვირველია, ამგვარი ინტერპრეტაცია ჩვეულებრივი კანონის შესაბამისად მოქმედ არსებულ უმრავლესობას ზღუდავს. ამ მიმართებით, მოსამართლე, რომელიც ამ სახის ინტერპრეტაციას

ახორციელებს, უმრავლესობის სანინააღმდეგო როლს ასრულებს, მაგრამ ისევეა ის მოსამართლე, რომელიც კონსტიტუციის ტექსტს მისივე შემქმნელის სუბიექტური მიზნის შესაბამისად განმარტავს. ინტერპრეტაციის რომელიმე თეორიის ლეგიტიმურობა არც ტექსტიდან გამომდინარეობს და არც ტექსტის ავტორის ჩანაფიქრიდან. კონსტიტუციის ინტერპრეტაციის ყველა თეორიის ლეგიტიმურობა, ისევე, როგორც თავად კონსტიტუციის ლეგიტიმურობა გამომდინარეობს არასამართლებრივი წყაროებიდან, სუბიექტური მიზნის ინტერპრეტაციის მეთოდის გარეშე და შეიძლება ასევე ობიექტური მიზნით ინტერპრეტაციის მეთოდის ლეგიტიმაცისაც ახდენდეს.

კონსტიტუციის ნორმის მიზნის ჩამოყალიბებისას მოსამართლეს დისკრეცია აქვს, თუმცა არა შეუზღუდავი. ეს დისკრეცია ისტორიასა და ტრადიციაშია ფესვგადგმული. თანამედროვე მიზნების შესახებ მოსამართლის ხედვა უნდა შეესაბამებოდეს მის ხედვას ისტორიული მიზნების თაობაზე. თანამედროვე მიზანი თავსებადი უნდა იყოს სხვა თანამედროვე მოსამართლეების მიერ უკვე აღიარებულ განუსაზღვრელობის დონესთან. პრეცედენტს ზოგადად პატივს უნდა სცემდნენ. მოსამართლე არ უნდა აწესებდეს პირად ღირებულებებს. პირიქით, იგი უნდა შეეცადოს, გამოხატოს ეროვნული თვითმყოფადობის ძირითადი ღირებულებები. ეს ღირებულებები უმრავლესობის ან უმცირესობის ხედვა არაა. იგი ძირითად იდეალებს გამოხატავს. ის თანმიმდევრული და ბუნებრივი განვითარების ძირითად ცნებებს უნდა მოერგოს. ის უნდა მოერგოს საკონსტიტუციო წყობილებასა და სისტემას, და საკონსტიტუციო სქემასთან ერთიანობაში უნდა იყოს. კონსტიტუცია პარაგრაფების კრებული არაა. ეს ერთიანი მთლიანობაა, რომელიც გამოყენებული უნდა იქნეს ფართო მნიშვნელობით. კონსტიტუცია ერთიანი დოკუმენტია, სადაც ერთი რომელიმე მუხლის ინტერპრეტაცია მთელი ტექსტის ინტერპრეტაციას საჭიროებს.

მაგრამ არსებობს დისკრეცია. დისკრეციის განხორციელებისას მოსამართლეს მოეთხოვება იყოს ისტორიკოსი, ფილოსოფოსი და წინასწარმეტყველი. მოსამართლე შეიძლება შეცდეს. მიუხედავად იმისა, რომ მისი გადაწყვეტილებები შეიძლება საბოლოო აღმოჩნდეს, ის უცდომელი არაა, მოსამართლემ შეიძლება უხეში შეცდომები დაუშვას. მას შეიძლება ეროვნული ცხოვრების გზის არასწორი ხედვა ჰქონდეს. მან არ უნდა დაკარგოს სწორი ბალანსი სტაბილურობასა და ცვლილებებს შორის. მოსამართლემ შეიძლება

თავის სუბიექტურ მოსაზრებებს მისდიოს და არა სისტემის მემკვიდრეობას. ის შეიძლება დროებით მოექცეს ეფემერული ტენდენციებისა და იდეების გავლენის ქვეშ. ეს ის რისკებია, რომლებიც მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული. ინტერპრეტაციის არცერთ თეორიას არ შეუძლია შეცდომების დაშვების პრევენცია. საკითხავია, ინტერპრეტაციის ჩემი თეორია, ზოგადად და კონსტიტუციის ინტერპრეტაციის ჩემეული თეორია, კერძოდ, აღწევს თუ არა თავის მიზანს? ასრულებს კი მოსამართლე სათანადოდ კონსტიტუციის ინტერპრეტატორის ფუნქციას ზოგად საკონსტიტუციო სქემაში? არის კი ის საკონსტიტუციო სასამართლოს საყრდენი? იმედი მაქვს, რომ პასუხი დადებითია. თუმცა მე მესმის ის გამოწვევები, რომლის წინაშეც ეს პასუხი დგას. როგორც მოსამართლემ, მე უნდა ვიცოდე ჩემი შეზღუდვები. როგორც ჩვენმა უხუცესებმა თქვეს: „იფიქრებდით, რომ მე თქვენ ძალაუფლებას განიჭებთ? მე თქვენ მონობას გინეებთ“.